

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ДЗВО
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти**

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

31 серпня 2023 року, протокол № 7

Голова вченої ради ННІМП ДЗВО
«Університет менеджменту освіти»

Т. Є. Рожнова

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання кваліфікаційних робіт

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка»

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Київ – 2023

УДК 378.22:37.013.83](072)

Затверджено вченою радою
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 7 від 31 серпня 2023 р.)

Рецензенти:

Рожнова Тетяна Євгенівна, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Тимошко Ганна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка / укл. Н. О. Приходькіна. Київ: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2023.

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт © 2023 by [Приходькіна Наталія Олексіївна](#) is licensed under [CC BY-NC-ND 4.0](#)

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	4
ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	6
ФОРМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	8
ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	12
ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	16
СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	18
ДОДАТОК А. Орієнтовні теми кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка»	18
ДОДАТОК Б. Зразок оформлення титульного аркуша кваліфікаційної роботи	24
ДОДАТОК В. Бланк завдань на кваліфікаційну роботу	25
ДОДАТОК Г. Приклад оформлення анотації	27
ДОДАТОК Д. Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи	28
ДОДАТОК Е. Зразок оформлення переліку умовних позначень, скорочень	29
ДОДАТОК Ж. Структура та зміст вступу до кваліфікаційної роботи	30
ДОДАТОК И. Приклади оформлення заголовків, таблиць, рисунків	32
ДОДАТОК К. Приклади мовних кліше та мовних конструкцій для викладу змісту кваліфікаційної роботи	34
ДОДАТОК Л. Оформлення використаних джерел, правила цитування, посилання за ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»	39
ДОДАТОК М. Зразок відгуку на кваліфікаційну роботу	44
ДОДАТОК Н. Зразок рецензії на кваліфікаційну роботу	45
ДОДАТОК П. Програми перевірки тексту на унікальність	46

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота – це самостійна індивідуальна магістерська робота з елементами дослідництва та інновацій, яка є підсумком теоретичної та практичної підготовки в рамках обов’язкової та вибіркової складових освітньо-професійної та/або освітньо-наукової програми (далі – освітня програма) підготовки магістрів.

Кваліфікаційна робота є формою контролю набутих здобувачем другого (магістерського) рівня вищої освіти (далі – здобувач вищої освіти/ магістр) у процесі навчання інтегрованих знань, умінь, навичок, компетентностей необхідних для виконання професійних обов’язків.

Виконання і захист кваліфікаційної роботи є завершальним етапом навчання здобувачів вищої освіти за освітньою програмою підготовки магістрів та формою атестації здобувачів.

Кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти мають певну структуру, відрізняються за змістом та обсягом, що визначається відмінністю професійних та соціально-педагогічних завдань, з якими можуть зустрітися і які повинні вміти вирішувати майбутні фахівці під час своєї професійної діяльності. Ці завдання визначаються відповідними освітніми програмами, розробленими відповідно до затвердженого діючого стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти.

У результаті виконання і захисту кваліфікаційної роботи здобувачі вищої освіти мають набути **загальних компетентностей (ЗК)**:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
- ЗК9. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
- ЗК10. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

В процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти мають набути **фахових компетентностей (СК)**:

- СК1. Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи.
- СК2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.
- СК3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.
- СК4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.
- СК5. Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проєкти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.

- СК6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.
- СК7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.
- СК8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.
- СК9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.
- СК10. Здатність до андрагогічного супроводу освітнього процесу дорослих, спрямованого на сприяння особистісному та професійному розвитку різних категорій дорослих.
- СК11. Здатність до використання андрагогічно орієнтованих форм, методів, засобів та технологій навчання.

Здобувачі вищої освіти повинні отримати наступні очікувані програмні **результати навчання:**

- РН1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.
- РН 2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.
- РН3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.
- РН4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів
- РН6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.
- РН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх / педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.
- РН12. Знати особливості особистісного та професійного розвитку різних категорій дорослих.
- РН13. Вміти використовувати андрагогічно орієнтовані форми, методи, засоби та технології навчання.

Кваліфікаційні роботи виконуються на завершальному етапі навчання здобувачів вищої освіти в Інституті на другому (магістерському) рівні і передбачають: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із спеціальності та застосування їх під час виконання конкретних наукових, технічних, економічних, виробничих й інших завдань; розвиток навичок самостійної дослідницької роботи і оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота повинна:

- відобразити сучасний стан та тенденції економічного розвитку України, враховувати вітчизняний та світовий досвід;
- показати рівень спеціальної підготовки здобувача вищої освіти, який відповідає кваліфікаційним вимогам вибраної спеціальності та здібності й вміння здобувача вищої освіти застосовувати отримані знання з фахових дисциплін для вирішення практичних завдань на використанні емпіричних і теоретичних методів дослідження;
- виконуватися на практичних матеріалах конкретних організацій, установ та/або галузевих матеріалах;
- базуватися на застосуванні прогресивних методів досліджень;
- містити аргументацію актуальності теми, її теоретичної й практичної цінності;
- відобразити самостійність і системність підходу здобувача вищої освіти у виконанні досліджень із конкретної проблеми;
- свідчити про знання здобувача вищої освіти монографічної літератури з обраної теми, законодавчих актів України й урядових рішень, нормативних актів, положень, інструкцій, стандартів тощо;
- містити аналіз різних точок зору з вказівками на джерела (у вигляді посилань або цитувань) і обов'язкове формулювання аргументованої позиції щодо порушення у роботі дискусійного питання;
- повністю розкривати тему дослідження, мати аргументоване обґрунтування висновків і пропозицій, що представляють науковий та практичний інтерес.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи можна умовно виокремити такі основні етапи:

- *підготовчий*: обирання здобувачем вищої освіти теми кваліфікаційної роботи та призначення наукового керівника, підготовка та видача завдання на роботу;

- *основний*: завершується за чотири тижні до початку роботи ЕК; на цьому етапі відбувається безпосереднє виконання випускником, відповідно до календарного план-графіку, завдання, затвердженого завідувачем випускової кафедри, і перевірка матеріалів кваліфікаційної роботи керівником;

- *заключний*: відбувається її попередній розгляд (передзахист) на випусковій кафедрі з метою вирішення питання щодо допуску (не допуску) випускника до захисту на засідання ЕК, дотримання вимог щодо академічної доброчесності під час підготовки і оформлення кваліфікаційної роботи, опрацювання доповіді випускника щодо змісту кваліфікаційної роботи, підготовка презентації для захисту, оформлюються в установленому порядку всі необхідні документи, зокрема, відгук керівника, здійснюється зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи та передача її з усіма матеріалами до ЕК (не пізніше за 10 днів до атестації).

Керівник кваліфікаційної роботи виконує такі функції:

- пропонує здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти теми кваліфікаційних робіт відповідно до освітньої програми;
- формує разом зі здобувачем вищої освіти освітнього ступеню магістра завдання на підготовку кваліфікаційної роботи;
- надає допомогу в підготовці завдання на кваліфікаційну роботу та контролює його виконання;
- протягом усього періоду навчання на основі аналізу підготовлених здобувачем вищої освіти матеріалів фіксує його виконання, про що звітує на засіданні кафедри;
- рекомендує здобувачу освіти необхідну нормативну, навчальну, довідкову літературу та інші джерела для самостійного опрацювання;
- надає консультативну допомогу здобувачеві вищої освіти під час виконання ним роботи згідно із затвердженим на кафедрі розкладом і графіком самостійної роботи;
- аналізує та контролює організацію самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти;
- залучає здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до наукової роботи;
- допомагає здобувачам вищої освіти готувати наукові публікації за результатами досліджень і сприяє їх опублікуванню у фахових виданнях, матеріалах наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів тощо;
- рекомендує бази практик та забезпечує відповідну якість проходження дослідницької практики;
- несе відповідальність за випадки виявлення академічного плагіату в кваліфікаційній роботі здобувача вищої освіти;
- готує об'єктивний відгук на кваліфікаційну роботу перед її захистом на кафедрі;
- бере участь у засіданні кафедри під час попереднього захисту кваліфікаційної роботи.

Керівник кваліфікаційної роботи несе особисту відповідальність за повноту і якість виконання вищезазначених функцій.

Здобувач вищої освіти виконує такі функції:

- визначається з темою кваліфікаційної роботи відповідно до своєї освітньої програми;
- разом із керівником формує завдання на підготовку кваліфікаційної роботи;
- складає завдання на кваліфікаційну роботу і відповідає за його вчасне виконання;
- добирає і опрацьовує нормативні документи, навчальну, наукову й довідкову літературу та інші джерела;
- критично аналізує позиції різних авторів на проблеми, що мають безпосереднє відношення до роботи та визначає своє особисте ставлення до них;
- узагальнює матеріали та застосовує сучасні методи і методики наукових досліджень;

- використовує набуті в процесі навчання теоретичні знання, практичні навички;
- опановує методику досліджень стосовно, об'єкта, предмета дослідження, мети, завдань;
- знаходить аналоги розв'язання проблеми у вітчизняній та зарубіжній практиці, адаптує їх до конкретного предмета (об'єкта) дослідження;
- самостійно приймає оптимальні та раціональні рішення;
- у період практики на основі теоретичних положень і методики досліджень ґрунтовно і всебічно вивчає стан справ у реальних умовах з предмету досліджень та добирає фактичний матеріал;
- на основі теоретичних положень (перший розділ) та фактичного стану справ із предмету досліджень (другий розділ) опрацьовує третій проектно-рекомендаційний, конструктивний розділ, робить висновки і подає керівникові на перевірку;
- усуває суттєві недоліки, що виявились у процесі попереднього захисту на кафедрі;
- отримує відгук керівника кваліфікаційної роботи;
- використовуючи сучасні інформаційні технології, готує презентацію кваліфікаційної роботи, яку демонструє під час попереднього захисту на кафедрі, а в подальшому на засіданні ЕК;
- переплітає роботу і подає її з відгуком керівника завідувачу кафедри, який засвідчує своїм підписом її допуск до розгляду на засіданні ЕК;
- отримує рецензію на роботу від науково-педагогічного працівника іншої кафедри Інституту/Університету, іншого закладу вищої освіти та готує відповіді на зауваження;
- подає електронну версію кваліфікаційної роботи відповідальному за наповнення і функціонування інституційного репозитарію випускними кваліфікаційними роботами Інституту для перевірки на унікальність тексту кваліфікаційної роботи;
- несе персональну відповідальність за наявність академічного плагіату у кваліфікаційній роботі;
- доповідає на засіданні ЕК відповідно до графіка, встановленого директором Інституту.

Здобувач вищої освіти повинен виконувати перераховані вище функції в строки, встановлені керівником. Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти несе особисту відповідальність за якість виконання, автентичність роботи та своєчасність підготовки матеріалів кваліфікаційної роботи.

ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота має певну специфіку, має бути зрозумілою, доступною для виконання, цікавою для здобувача вищої освіти з огляду на стилі його пізнавальної діяльності, індивідуальну освітню траєкторію, життєві плани та перспективи тощо.

Особливості кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр» за ОПІ «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка» спеціальності 011

«Освітні, педагогічні науки» в розрізі структурних компонентів і обсягу розкрито в таблиці 1.

Таблиця 1

Структурні компоненти кваліфікаційної роботи

<i>Структура кваліфікаційної роботи</i>	<i>Кількість сторінок</i>	<i>Примітка</i>
Титульний аркуш, індивідуальне завдання, анотація	5-6	додатки Б, В, Г
Зміст	1	додаток Д
Перелік умовних скорочень	1	додаток Е
Вступ	4-5	додаток Ж
Теоретичний аналіз проблеми (Розділ 1)	20	додатки И, К, Л
Висновки до розділу 1	1	додаток К
Емпіричні результати дослідження, їх інтерпретація (Розділ 2)	15-20	додатки И, К, Л
Висновки до розділу 2	1	додаток К
Прикладна частина дослідження (Розділ 3)	20	додатки И, К, Л
Висновки до розділу 3	1	додаток К
Висновки	3-4	додаток К
Список використаних джерел		додаток К
Додатки		
Відгук наукового керівника, рецензія на кваліфікаційну роботу		додатки М, Н
Ксерокопія тез (для магістрів)	фактична	
<i>Усього:</i>	<i>80-90</i>	<i>без урахування ксерокопій</i>

Кваліфікаційна робота демонструє здатність здобувача до постановки конкретних, вимірюваних, досяжних, актуальних, реалістичних, визначених у часі цілей та результатів, а також його здатність стисло та концентровано оформлювати власні думки, судження, відобразити сутнісні, принципові моменти в пізнанні психічних явищ.

Кваліфікаційна робота виконується державною мовою (українською) з урахуванням орфографічних, пунктуаційних та стилістичних норм.

Основний зміст кваліфікаційної роботи, що подається до захисту, розкривається в наступних структурних компонентах:

– у вступі визначається актуальність дослідження та ступінь розробленості проблеми, формулюються мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, зазначаються методи дослідження, на якій воно проведено, описується практичне значення отриманих результатів, наводиться структура кваліфікаційної роботи;

– перший розділ присвячений теоретичному аналізу проблеми, містить тематичний огляд наукової літератури (орієнтовна кількість літературних джерел – 60); порівняльний аналіз результатів, отриманих іншими авторами (теорій, концепцій, визначень, класифікацій); виділення тих аспектів проблеми

дослідження, що вивчені недостатньою мірою та будуть досліджуватися студентом. Даний розділ має завершуватися лаконічним висновком, який відображає власну позицію автора кваліфікаційної роботи, що сформувалася за результатами теоретичного аналізу;

– у другому розділі (емпіричні результати дослідження) потрібно відобразити загальну процедуру дослідження, схарактеризувати вибірку та умови проведення констатувальної частини експерименту, навести перелік і стисло характеристику діагностичного інструментарію, інформацію про види статистичного аналізу та висвітлити його результати. У випадку, якщо кваліфікаційна робота є порівняльним дослідженням (порівняння певного явища в Україні та іншій країні/країнах) у другому розділі потрібно розкрити специфіку досліджуваного явища у певній країні;

– третій розділ (прикладна частина) репрезентує здатність здобувачів вищої освіти до укладання / розроблення програми (методики) формувального впливу (тренінгової, розвивальної, корекційної програми тощо). Також рекомендовано (але не обов'язково) проаналізувати результативність упровадження даної програми, представити відповідні статистичні результати та методичні рекомендації щодо її впровадження. У висновках до розділу потрібно позначити специфіку програми (за наявності статистичних даних її результативність), схарактеризувати прикладну значущість та рекомендації щодо її використання;

– висновки засвідчують досягнення зазначеної у вступі мети та виконання поставлених завдань. Якщо висновки не узгоджуються із завданнями, кваліфікаційна робота не може оцінюватися позитивно, тому варто дотримуватися умовного правила: скільки завдань у кваліфікаційній роботі, стільки й висновків про їх виконання (висновки мають бути пронумеровані згідно нумерації завдань).

У теоретичному, емпіричному та прикладному розділах кваліфікаційної роботи на розсуд автора (авторки) можуть виділятися підрозділи та пункти, але до змісту роботи рекомендується виносити тільки назви та нумерацію розділів і підрозділів.

Додатки до кваліфікаційної роботи містять допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття основного тексту: методики, статистичні розрахунки, таблиці виводу статистичних програм, програми тренінгів тощо.

Кваліфікаційна робота передбачає апробацію результатів дослідження у вигляді публікації тез у матеріалах конференцій або ж наукової статті у науковому виданні.

ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Методичні рекомендації можуть використовуватися як приклад для оформлення кваліфікаційної роботи, оскільки у частині оформлення основного тексту, заголовків, змісту, таблиць, цитувань та внутрішньотекстових посилань, списку використаних джерел та їх опису, додатків він відповідає вимогам нижче зазначених матеріалів: ДСТУ 3008:2015 «Звіти у сфері науки і

техніки. Структура та правила оформлювання», ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень в українській мові», ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» тощо.

Таблиця 2

Оформлення основного тексту та параметри сторінок

1	Поля	нижнє, верхнє – 2 см; праве – 1,5 см; ліве – 3 см;
2	Редактор	MS Word, загальний текст: кегель (розмір) 14, інтервал 1,5, абзац 1,25, вирівнювання за шириною, текст набирається без переносів
3	Нумерація сторінок	сторінки кваліфікаційної роботи нумерують наскрізно арабськими цифрами, включаючи додатки. Номер сторінки проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться, але вона рахується першою.
4	Оформлення заголовків	Такі заголовки як «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ» (назви розділів), «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» набираються: -14 кеглем, інтервал 1,5, прописними літерами, напівжирний, вирівнювання по центру (без абзацу), початок з нової сторінки (у кінці крапка не ставиться), відстань між заголовком і подальшим текстом має становити не менше ніж два міжрядкових інтервали; Назви параграфів та висновки до розділів набираються: - 14 кеглем, інтервал 1,5, звичайний регістр, напівжирний, з великої літери без крапки в кінці, вирівнювання за шириною (з абзацу), приклад оформлення заголовків наведено в додатку К.
5	Перелік умовних скорочень	перелік умовних скорочень слів та словосполучень українською мовою формують відповідно до загальних правил, представлених в ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень в українській мові»
6	Оформлення таблиць	таблицю з цифровим матеріалом подають безпосередньо після тексту, в якому її згадано вперше, або на наступній сторінці обов'язково із зазначенням її номера. На всі таблиці в тексті мають бути посилання, наприклад: (табл. 1.3). Таблиці нумеруються арабськими цифрами підряд у межах розділу, окрім таблиць, що наводяться в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 1.3» – третя таблиця першого розділу, «Таблиця А.2» – друга таблиця додатку А. Назву таблиці вказують над таблицею, друкують з великої літери, вирівнюють по центру сторінки. У разі переносу частини таблиці на наступну сторінку над нею з абзацного відступу пишуть: «Продовження таблиці Х.Х» або «Кінець таблиці Х.Х» без повторення її назви. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять (додаток К).

7	Оформлення рисуноків	Усі графічні матеріали роботи (діаграми, графіки, схеми, рисунки тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок». Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, наприклад: (рис. 2.1), або якнайближче до нього на наступній сторінці, або за потреби – в додатках. Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка. Рисунки нумерують у межах кожного розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках, наприклад «Рис. Б.1 Хххххх» – перший рисунок додатку Б, «Рис. 2.1 Хххххх» – перший рисунок другого розділу (додаток К).
8	Оформлення переліків	переліки (за потреби) подають у розділах, підрозділах, пунктах. Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках). Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на які в роботі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак «тире».
9	Оформлення приміток	Примітки в роботі подають у разі потреби пояснень до тексту, таблиць, рисунків, розміщують під основною частиною таблиці (у її межах), 12 кеглем через один міжрядковий інтервал з абзацного відступу з великої літери та крапкою в кінці. Якщо примітка одна, то її не нумерують (у разі декількох приміток – їх нумерують арабськими цифрами), наприклад: <i>Примітка.</i> Кореляція значуща на рівні * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.
10	Посилання в роботі	У тексті кваліфікаційної роботи можна робити посилання на структурні елементи самої роботи та інші джерела. При посиланні на номери розділів, підрозділів, пунктів, позицій переліків, рисунків, формул, таблиць, додатків, обов'язково зазначають їх номери, наприклад: «у розділі 1», «відповідно до таблиці 2.3», «згідно з формулою (3.2)», «(додаток А)», «(рис. 2.1; табл. 2.3)».
11	Цитування, внутрішньотекстове посилання на літературні джерела, укладання списку використаних джерел	Цитування, внутрішньотекстове посилання на літературні джерела, укладання списку використаних джерел здійснюються згідно з ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Список використаних джерел розміщується в кінці роботи на окремій сторінці в алфавітному порядку та надає інформацію, необхідну для того, щоб знайти та отримати будь-яке джерело, процитоване в тексті документа. Кожне джерело, процитоване в роботі, має з'явитися в списку використаних джерел, а кожен запис у списку використаних джерел має бути згаданим у тексті роботи. У роботі мають бути посилання на останні видання публікацій
12	Бібліографічний опис використаних джерел	Бібліографічний опис використаних джерел здійснюється за Національним стандартом України ДСТУ 8302-2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Список бібліографічних посилань використаних джерел розміщується в алфавітному порядку.

13	Оформлення додатків	<p>Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б. Один додаток позначають як ДОДАТОК А. За потреби текст додатків можна поділити на розділи, підрозділи, пункти й підпункти, які треба нумерувати в межах кожного додатка. Так, перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; Г.3.1 – підрозділ 3.1 додатка Г; Д.4.1.2 – пункт 4.1.2 додатка Д.</p> <p>Рисунки й таблиці в тексті додатків нумерують у межах кожного додатка, починаючи з літери, що позначає додаток, наприклад, рисунок Б.3 – третій рисунок додатка Б; таблиця А.3 – третя таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А. Якщо в додатку один рисунок, одна таблиця, одна формула чи одне рівняння, їх нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця Г.1.</p>
----	----------------------------	--

Упорядкована у нижче зазначеному порядку кваліфікаційна робота має бути представлена до захисту в твердому переплетенні:

1. Титульна сторінка.
2. Індивідуальне завдання на виконання кваліфікаційної роботи (розміщується в окремому файлі, що прошивається разом з усією роботою).
3. Зовнішня рецензія (розміщується в окремому файлі, що прошивається разом з усією роботою).
4. Відгук наукового керівника (розміщується в окремому файлі, що прошивається разом з усією роботою).
5. Анотація (розміщується в окремому файлі, що прошивається разом з усією роботою).
6. Зміст кваліфікаційної роботи.
7. Перелік умовних скорочень.
8. Основна частина кваліфікаційної роботи (вступ, розділи, висновки, список використаних джерел).
9. Додатки.
10. Ксерокопії публікацій, якщо вони передбачені (тези, статті розміщуються в окремому файлі, що прошивається разом з усією роботою).

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка кваліфікаційної роботи здобувачем вищої освіти здійснюється під керівництвом викладача кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти (далі – Кафедри) – наукового керівника.

Здобувач вищої освіти має змогу обрати наукового керівника, виходячи з власних побажань і з урахуванням наукової спеціалізації та професійних

інтересів викладачів кафедри. Здобувачу вищої освіти потрібно якомога раніше визначитися та отримати усну згоду викладача на керівництво кваліфікаційною роботою. Кафедра враховує побажання здобувача вищої освіти щодо вибору наукового керівника кваліфікаційної роботи, проте рішення залишає за собою (в залежності від навантаження викладача).

Здобувач вищої освіти обирає тему кваліфікаційної роботи зі списку орієнтовних тем кваліфікаційних робіт або сформулювати власну (погоджену з науковим керівником). Обрана магістрантом і узгоджена з науковим керівником тема кваліфікаційної роботи розглядається на засіданні кафедри та затверджується наказом ректора. Перелік орієнтовних теми кваліфікаційних робіт розміщені у Додатку А.

Корегування теми кваліфікаційної роботи (з урахуванням проміжних результатів дослідницької роботи та / або результатів попереднього захисту) відбувається за письмовою заявою наукового керівника завідувачу Кафедри. Уточнена тема обговорюється на засіданні Кафедри та затверджується відповідним протоколом не пізніше ніж за місяць до захисту кваліфікаційної роботи.

Науковий керівник надає консультації (за попередньою домовленістю) з широкого кола питань щодо обраної здобувачем теми, формулює зауваження та пропозиції до її змісту, оформлення, термінів виконання, а також норм і правил академічної доброчесності, відповідальності за їх порушення, порядку перевірки кваліфікаційної роботи на унікальність тощо.

Здобувач вищої освіти ретельно дотримується норм та правил академічної доброчесності при підготовці кваліфікаційної роботи, періодично (у терміни, узгоджені з науковим керівником) інформує наукового керівника про хід виконання кваліфікаційної роботи, отримує консультації щодо проблемних питань, що виникають, відповідально ставиться до зауважень, рекомендацій та порад наукового керівника, своєчасно виконує надані рекомендації, усуває зауваження.

Після усунення всіх зауважень наукового керівника здобувач вищої освіти завершує оформлення кваліфікаційної роботи та подає її керівнику для підсумкової перевірки щодо відповідності встановленим вимогам. За умови, що робота належно виконана, науковий керівник допускає її до попереднього захисту. На попередній захист кваліфікаційна робота подається в роздрукованому та завершеному вигляді.

Попередній захист проводиться не пізніше ніж за 4 тижні до захисту кваліфікаційної роботи. Попередній захист здійснює комісія у складі науково-педагогічних працівників кафедри. За наявності несуттєвих недоліків комісія встановлює терміни для їх усунення. Кваліфікаційна робота, що успішно пройшла попередній захист і допущена до захисту, є завершеною роботою, що відповідає вимогам, прошивається у тверду обкладинку та передається зовнішньому рецензенту для надання рецензії та науковому керівнику для надання письмового відгуку. У випадку недопуску випускника до захисту кваліфікаційної роботи визначає можливість її доопрацювання випускником у

термін не пізніше ніж за 10 днів до початку роботи ЕК з наступним повторним попереднім розглядом (передзахистом) роботи.

Перевірка кваліфікаційної роботи на текстові запозичення здійснюється відповідно до Положення про академічну доброчесність у ДЗВО «Університет менеджменту освіти», її порядок регламентується наказом ректора ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Після ознайомлення з повним текстом кваліфікаційної роботи науковий керівник готує відгук за визначеною формою (додаток М), у якому дає загальну оцінку всієї роботи, зазначає сильні її сторони, відповідність вимогам щодо оформлення, формулює зауваження та рекомендації щодо допуску на захист.

Упорядкована кваліфікаційна робота подається здобувачем вищої освіти на кафедру в установлений термін (не пізніше, ніж за 10 днів до захисту).

До захисту кваліфікаційної роботи необхідно підготувати доповідь (тривалість до 7-10 хвилин) та презентацію. Важливо коротко й по суті представити основні результати кваліфікаційної роботи, а також відповісти на запитання членів державної екзаменаційної комісії.

Доповідь за результатами проведеного дослідження повинна бути лаконічною, але при цьому структурованою і відображати всі розділи кваліфікаційної роботи, включаючи практичну та теоретичну частини. Доповідь має бути науковою, добре аргументованою, орієнтованою на фахівців, не перевищувати встановленого регламентом часу. Мова здобувача має бути ясною, грамотною, зрозумілою.

Перше, з чого починається доповідь – це стандартне привітання членів комісії: *«Вельмишановний голово, шановні члени екзаменаційної комісії, вашій увазі пропонуються результати кваліфікаційної роботи на тему ...»*.

Далі в доповіді мають бути чітко відображені:

- актуальність обраної теми дослідження, ступінь її теоретичного розроблення та практична значущість (актуальність проведеного дослідження є важливою складовою доповіді);

- об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження (*мета дослідження полягає в..., для досягнення поставленої мети сформульовані наступні завдання ..., об'єктом дослідження є..., предметом дослідження є: ...*);

- виклад основних результатів дослідження (аналіз загальнозначущих для розкриття теми показників відповідно до завдань дослідження) *«перше завдання дослідження передбачало...», «відповідно до другого завдання.....»* і т. д.;

- загальні висновки (*викладені результати дослідження дозволили нам сформулювати такі висновки: ...*).

Зазвичай доповідь завершують словами: *«Отже, мету досягнуто, завдання виконані! Доповідь закінчена! Дякую за увагу!»*.

Після виступу здобувача члени державної екзаменаційної комісії задають запитання щодо порушених у кваліфікаційній роботі проблем, методів дослідження, отриманих результатів.

Доповідь рекомендується супроводжувати презентацією, що містить ілюстративний матеріал, коротко відображає зміст доповіді, може бути

представлена у вигляді малюнків, схем, таблиць, графіків та діаграм, які повинні наочно доповнювати і підтверджувати викладений матеріал.

Презентація до виступу на захисті кваліфікаційної роботи зазвичай не повинна перевищувати 12-15 слайдів. Тло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тло, а отже краще використовувати світле тло з невеликою кількістю декоративних елементів. Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, їх розмір має бути не менше ніж 20-22 пт.

Презентація до виступу має таку структуру:

- перший слайд – назва закладу, назва роботи, ПІБ здобувача вищої освіти, наукового керівника);
- короткий теоретичний вступ (указати, хто досліджував дану проблему, які підходи вироблені) (1-2 слайди);
- мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження (1 слайд);
- характеристика вибірки (1-2 слайди);
- методи та методики дослідження (1 слайд);
- аналіз результатів дослідження (5-7 слайдів);
- висновки (1-2 слайди).

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота оцінюється в балах за національною шкалою та шкалою ЄКТС. Загальна оцінка є сумою балів, які виставлені членами державної екзаменаційної комісії під час захисту кваліфікаційної роботи за такими критеріями (табл. 6).

Таблиця 3

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Критерії	Предмет експертної оцінки	Максимальна кількість балів
Актуальність теми дослідження	• аргументація актуальності теми, її теоретичної і практичної цінності;	4
	• постановка проблеми та її обґрунтованість;	4
	• визначення мети, завдання, предмету, об'єкту дослідження;	2
	• відповідність поставлених завдань змісту та висновкам роботи	2
	Разом за критерієм:	12
Ступінь науковості	• аналіз теоретичних, методичних та практичних напрацювань із теми дослідження;	5
	• наявність інноваційних елементів та ступінь їх обґрунтованості;	8
	• логічність викладу матеріалу та побудови роботи;	3
	• ґрунтовність отриманих теоретичних висновків,	5

Критерії	Предмет експертної оцінки	Максимальна кількість балів
	чіткість висновків і рекомендацій	
	Разом за критерієм:	21
Інформаційно-методичне та програмне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> • якість бібліографічного аналізу: вміння знаходити і опрацьовувати інформацію відповідно до теми дослідження; 	4
	<ul style="list-style-type: none"> • застосування математичних і статистичних методів та інформаційних технологій; 	3
	<ul style="list-style-type: none"> • застосування сучасних програмних продуктів; 	4
	<ul style="list-style-type: none"> • оригінальність авторського стилю викладання матеріалу 	5
	Разом за критерієм:	16
Практична значущість, апробація результатів дослідження	<ul style="list-style-type: none"> • апробація отриманих результатів дослідження; 	6
	<ul style="list-style-type: none"> • спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій; 	4
	<ul style="list-style-type: none"> • наявність авторських напрацювань, програм, тренінгів тощо; 	6
	<ul style="list-style-type: none"> • наявність публікацій за результатами дослідження та участь у наукових конференціях 	3
	Разом за критерієм:	13
Захист кваліфікаційної роботи	<ul style="list-style-type: none"> • оформлення роботи відповідно до загальноприйнятих стандартів; 	5
	<ul style="list-style-type: none"> • виступ-презентація роботи (логіка побудови доповіді: уміння чітко, з дотриманням регламенту, ясно та стисло викласти результати дослідження, володіння культурою презентації); 	10
	<ul style="list-style-type: none"> • відповіді здобувача вищої освіти на запитання голови та членів ЕК (аргументовано доводити свої пропозиції, думки та погляди); 	10
	<ul style="list-style-type: none"> • дотримання вимог академічної доброчесності; 	5
	<ul style="list-style-type: none"> • зауваження й рекомендації щодо оцінювання роботи у зовнішній рецензії; 	4
	<ul style="list-style-type: none"> • зауваження й рекомендації щодо оцінювання роботи у відгуку наукового керівника 	4
	Разом за критерієм:	38
Разом:		100

**Орієнтовні теми кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти
освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи. Андрагогіка»**

1. Адаптація до професійної діяльності майбутніх ... у процесі виробничої практики.
2. Активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.
3. Андрагогічний підхід у підготовці ...
4. Андрагогічний супровід процесу самоосвіти дорослих.
5. Використання інтерактивних технологій навчання у процесі підготовки здобувачів вищої освіти до іншомовної комунікації.
6. Використання особистісно орієнтованих технологій навчання у фаховій підготовці майбутніх ...
7. Використання цифрових технологій у процесі вивчення ... дисциплін.
8. Генеза освіти дорослих в Україні.
9. Деонтологічні засади діяльності андрагога.
10. Духовно-моральне виховання здобувачів вищої освіти.
11. Кар'єрний коучинг в освіті дорослих.
12. Коучинг в освітньому контексті підготовки андрагогів.
13. Методичні засади коучингової підтримки дорослих на різних етапах особистісно-професійного самовизначення і самореалізації.
14. Організація дистанційного навчання дорослих в умовах цифрової трансформації суспільства.
15. Організація неформальної освіти дорослих в умовах територіальних громад.
16. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти у процесі вивчення ... дисциплін.
17. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
18. Освітній потенціал коучингової діяльності у підготовці майбутнього викладача закладу вищої освіти.
19. Педагогічні умови адаптації першокурсників до особливостей освітнього процесу закладу вищої освіти.
20. Педагогічні умови використання штучного інтелекту у професійній підготовці майбутніх ...
21. Педагогічні умови організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в процесі професійної підготовки.
22. Педагогічні умови професійної підготовки майбутнього андрагога в освітньому середовищі університету.
23. Педагогічні умови формування громадянської компетентності .... у процесі професійної підготовки.
24. Педагогічні умови формування громадянської свідомості ...
25. Педагогічні умови формування лідерських якостей у майбутніх ...
26. Педагогічні умови формування соціальної компетентності майбутніх ...

27. Підготовка андрагогів до роботи з різними категоріями дорослого населення.
28. Підготовка викладачів закладів вищої освіти до роботи в умовах інклюзивної освіти.
29. Підготовка майбутніх ... до аналітичної діяльності у процесі вивчення ... дисциплін.
30. Підготовка майбутніх ... до дослідницької діяльності.
31. Підготовка майбутніх .... до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами
32. Підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти до використання ігрових технологій в умовах дистанційного навчання.
33. Підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти до використання технологій практико-орієнтованого навчання як засобу розвитку їх профорієнтаційної компетентності.
34. Підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти до застосування інноваційних технологій в освітній діяльності.
35. Підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти до кураторства.
36. Підготовка майбутніх учителів ..... до розвитку творчих здібностей учнів.
37. Підготовка майбутніх викладачів закладів вищої освіти до командної роботи зі здобувачами вищої освіти.
38. Психологічні умови подолання професійного вигорання викладачів закладів вищої освіти.
39. Психолого-андрагогічний супровід професійного розвитку фахівців у системі післядипломної освіти.
40. Психолого-педагогічний потенціал тренінгових технологій в освіті дорослих.
41. Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації ..... в умовах воєнного стану.
42. Розвиток готовності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до формування національної свідомості та патріотизму учнівської молоді.
43. Розвиток дидактичної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти.
44. Розвиток духовно-моральних цінностей у здобувачів вищої освіти в умовах університетської освіти.
45. Розвиток емоційного інтелекту дорослих у системі неперервної освіти.
46. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх .... у процесі фахової підготовки.
47. Розвиток емпатії як важливої складової softskills майбутнього ...
48. Розвиток корпоративної культури закладу вищої освіти.
49. Розвиток критичного мислення дорослих у процесі неформальної освіти.
50. Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти у процесі фахової підготовки.
51. Розвиток лідерського потенціалу майбутніх викладачів закладів вищої освіти у процесі вивчення ....
52. Розвиток медіаграмотності дорослих у процесі неформальної освіти.

53. Розвиток медіаграмотності здобувачів вищої освіти.
54. Розвиток мотивації до професійної діяльності майбутніх...
55. Розвиток мотивації здобувачів вищої освіти до здорового способу життя.
56. Розвиток педагогічної майстерності майбутніх викладачів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки.
57. Розвиток педагогічної майстерності викладачів в умовах неформальної освіти.
58. Розвиток професійно-педагогічної етики майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі магістерської підготовки.
59. Розвиток професійної компетентності .... засобами корпоративного навчання.
60. Розвиток рефлексивних здібностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки.
61. Розвиток світоглядного та культурного самовизначення майбутніх викладачів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки.
62. Розвиток творчих здібностей здобувачів вищої освіти засобами арт-терапії.
63. Розвиток фінансової грамотності дорослих у процесі неформальної освіти.
64. Тенденції розвитку освіти дорослих в ... (країна за вибором).
65. Тенденції формування ціннісних орієнтацій студентської молоді.
66. Упровадження коучингових технологій в освіті дорослих.
67. Формування андрагогічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.
68. Формування андрагогічної культури майбутніх викладачів закладів вищої освіти.
69. Формування асертивності як компоненту лідерського потенціалу особистості здобувачів вищої освіти.
70. Формування валеологічних цінностей здобувачів вищої освіти.
71. Формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
72. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.
73. Формування готовності здобувачів вищої освіти до міжособистісної взаємодії у полікультурному середовищі.
74. Формування готовності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до професійного саморозвитку.
75. Формування готовності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до інноваційної діяльності.
76. Формування готовності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до міжнародної академічної мобільності.
77. Формування гендерної культури здобувачів вищої освіти.
78. Формування дослідницької компетентності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
79. Формування екологічної культури здобувачів вищої освіти у процесі вивчення ...

- 80.Формування емпатійної культури у майбутніх ...
- 81.Формування естетичної культури майбутніх ... у системі фахової підготовки.
- 82.Формування життєвих компетентностей здобувачів вищої освіти.
- 83.Формування інклюзивної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.
- 84.Формування інформаційної компетентності в майбутніх ...
- 85.Формування компетентності особистісного самовдосконалення майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 86.Формування комунікативної компетентності майбутніх ... на етапі адаптації до педагогічної діяльності
- 87.Формування комунікативної культури майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 88.Формування конкурентоспроможності майбутніх ... у процесі магістерської підготовки.
- 89.Формування конфліктологічної культури майбутнього викладача закладу вищої освіти на основі технології коучингу.
- 90.Формування корпоративної культури ... у процесі магістерської підготовки.
- 91.Формування креативності майбутніх .... у процесі фахової підготовки.
- 92.Формування культури ділового спілкування майбутніх... у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу.
- 93.Формування культури логічного мислення майбутніх ... у процесі вивчення ... дисциплін.
- 94.Формування культури навчання впродовж життя майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 95.Формування культури професійного спілкування майбутніх ...у процесі вивчення .... Дисциплін.
- 96.Формування культурної обізнаності та самовираження майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 97.Формування культурологічної компетентності майбутніх .... у процесі фахової підготовки.
- 98.Формування лідерської компетентності майбутніх .... у процесі фахової компетентності.
- 99.Формування медіаграмотності здобувачів вищої освіти в умовах університетської освіти.
- 100.Формування медіаграмотності майбутніх ... у процесі професійної підготовки
- 101.Формування медіаграмотності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 102.Формування медіакультури магістрантів освітніх, педагогічних наук у закладах вищої освіти.
- 103.Формування методичної культури майбутніх ... у процесі професійної підготовки.

- 104.Формування міжкультурної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах інтернаціоналізації вищої освіти.
- 105.Формування мовної компетентності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 106.Формування національної ідентичності особистості у здобувачів вищої освіти.
- 107.Формування організаційних здібностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами інтерактивного навчання.
- 108.Формування патріотизму як компонента національної ідентичності у майбутніх викладачів закладів вищої освіти.
- 109.Формування патріотичних поглядів і переконань здобувачів вищої освіти.
- 110.Формування підприємницької компетентності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 111.Формування пізнавального інтересу здобувачів вищої освіти до навчання на практичних заняттях.
- 112.Формування пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти з використанням методів активного навчання.
- 113.Формування професійних цінностей майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 114.Формування професійних якостей майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 115.Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 116.Формування професійного іміджу майбутніх ... у процесі фахової підготовки
- 117.Формування професійної етики майбутніх ..... у процесі фахової підготовки.
- 118.Формування професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти засобами використання технологій проблемного навчання.
- 119.Формування професійної компетентності майбутніх ... спеціальності ...
- 120.Формування професійної компетентності майбутніх ... у процесі виробничої практики.
- 121.Формування професійної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами дистанційного навчання.
- 122.Формування професійної культури майбутніх ...
- 123.Формування рефлексивної компетентності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 124.Формування самоосвітньої компетентності майбутніх ... у процесі професійної підготовки.
- 125.Формування соціально-правової компетентності майбутніх ...у процесі професійної підготовки.
- 126.Формування соціальної компетентності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 127.Формування соціокультурної компетентності майбутніх ... у процесі

- професійної підготовки.
- 128.Формування стресостійкості майбутніх .... в умовах університету.
- 129.Формування толерантності у майбутніх ... у процесі професійної підготовки.
- 130.Формування у здобувачів вищої освіти здатності до протистояння маніпулятивним впливам у професійних стосунках.
- 131.Формування управлінської компетентності у майбутніх .... у процесі фахової підготовки.
- 132.Формування цифрової компетентності дорослих в умовах смарт-освіти.
- 133.Формування цифрової компетентності майбутніх ... засобами веборієнтованих систем підтримки освітньої діяльності.
- 134.Формування цифрової компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах діджиталізації освіти.
- 135.Формування ціннісних орієнтацій здобувачів вищої освіти в умовах університетської освіти.
- 136.Формування ціннісно-сміслової компетентності майбутніх ... у процесі фахової підготовки.
- 137.Формування ціннісного світогляду здобувачів вищої освіти.
- 138.Формування soft skills майбутніх ... у процесі фахової підготовки.

Зразок оформлення титульного аркуша кваліфікаційної роботи

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ДЗВО
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної освіти

_____ І. Л. Сіданіч
(підпис)

«_____» _____ 2023 р.
(дата)

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістр
Галузь знань: 01 – Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 011 – Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма: Педагогіка вищої школи. Андрагогіка

Здобувача вищої
освіти ПВШ-23-Г1

_____
(підпис)

Іванової Інни Олександрівни

Науковий керівник
доктор педагогічних наук, професор

_____
(підпис)

Приходькіна Наталія Олексіївна

Київ – 2023

Бланк завдань на кваліфікаційну роботу

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ДЗВО
 «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
 НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
 Кафедра педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

завідувач кафедри педагогіки,
 адміністрування і спеціальної освіти

_____ І. Л. Сіданіч
 (підпис)

«_____» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ**на кваліфікаційну роботу**

здобувача вищої освіти _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: _____

_____

затверджена Наказом по Університету від «__»__ 20__ р. № _____

2. Термін здачі закінченої роботи «__»_____ 20__ р.

3. Цільова постановка й загальний напрямок кваліфікаційної роботи: _____

_____

_____

Об'єкт дослідження: _____

_____

4. Структура й зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, який необхідно опрацювати):

5. Календарний план виконання роботи

№	Назва частин та етапи роботи	Термін виконання	
		за планом	фактично
1.	Вивчення літературних джерел, складання бібліографії		
2.	Написання першого теоретичного розділу/статті		
3.	Написання другого емпіричного розділу/статті		
4.	Написання третього прикладного розділу/статті		
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи, доповіді		
6.	Передзахист кваліфікаційної роботи		
7.	Нормоконтроль, одержання відгуку та рецензії, подання роботи на кафедрі		
8.	Захист кваліфікаційної роботи		

1. Дата видачі завдання «___» _____ 20__ р.

2. Термін роботи ЕК _____

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Приклад оформлення анотації**АНОТАЦІЯ**

Грицай С. О. Формування правової свідомості у здобувачів вищої освіти. – Рукопис.

У кваліфікаційній роботі на основі аналізу наукової літератури висвітлено сутність та зміст формування належного рівня правової свідомості слухачів у закладі вищої освіти, а також сучасні підходи до управління цією роботою. Подано загальну характеристику «Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» та проаналізовано стан формування належного рівня правової свідомості здобувачів вищої освіти у цьому закладі. Обґрунтовано основні напрями формування належного рівня правової свідомості у здобувачів вищої освіти при їх фаховій підготовці. Розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення методів формування правової свідомості у здобувачів вищої освіти при їх фаховій підготовці.

Ключові слова: заклад вищої освіти, здобувачі вищої освіти, педагогічні методи та методики, правова культура, правова освіта, правова свідомість, правосвідомість.

ANNOTATION

Hrytsai Serhii. Formation of Legal Consciousness in Higher Education Applicants. – Manuscript.

The qualification work on the basis of the analysis of scientific literature highlights the essence and content of forming the appropriate level of legal awareness of students in higher education, as well as modern approaches to managing this work. The general description of the Open International University of Human Development «Ukraine» is presented and the state of formation of the proper level of legal awareness of higher education applicants in this institution is analyzed. The basic directions of formation of the proper level of legal consciousness in the applicants for higher education in their professional training are substantiated. Methodical recommendations for improvement of methods of formation of legal consciousness in higher education applicants in their professional preparation are developed.

Keywords : higher education institution, higher education applicants, pedagogical methods and techniques, legal culture, legal education, legal consciousness.

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	11
1.1. Правова свідомість як складова частина правової культури	18
1.2. Формування правової свідомості здобувачів вищої освіти як педагогічна проблема	25
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	33
2.1. Методика та організація дослідження стану розвитку правової свідомості здобувачів вищої освіти	33
2.2. Аналіз результатів дослідження стану розвитку правової свідомості здобувачів вищої освіти у Криворізькому національному університеті	44
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА АПРОБАЦІЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	56
3.1. Засоби розвитку правової свідомості здобувачів вищої освіти у процесі фахової підготовки	56
3.2. Тренінгова програма з розвитку правової свідомості здобувачів вищої освіти	63
3.3. Аналіз ефективності впровадження тренінгової програми з розвитку правової свідомості здобувачів вищої освіти	75
Висновки до розділу 3	81
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	90

Зразок оформлення переліку умовних позначень, скорочень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДЗВО – державний заклад вищої освіти

ЗВО – заклад вищої освіти

НУ – Національний університет

ОПП – освітньо-професійна програма

р. – рік

рис. – рисунок

рр. – роки

с. – сторінка

табл. – таблиця

УМО – Університет менеджменту освіти

ПВШ – педагогіка вищої школи

ХП – християнська педагогіка

ГО – громадська організація

Структура та зміст вступу до кваліфікаційної роботи

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зазначається сутність наукової проблеми або завдання, формулюється доцільність та важливість роботи при вирішенні конкретних проблем для розвитку соціальної та поведінкової галузі науки чи практики. Окреслюється недостатність вивчення окремих аспектів проблеми та обґрунтовується необхідність її додаткового вивчення.

Ступінь розробленості проблеми. Зазначаються вітчизняні та зарубіжні науковці, які досліджували окремі аспекти досліджуваної проблеми, їх основні позиції, наукові здобутки. Прізвища науковців подають в алфавітному порядку, наприклад: В. Гладуш, Д. Грищук, Т. Махinya, Н. Приходькіна, І. Сіданіч, Г. Тимошко та ін.

Мета дослідження – формулюється у вигляді запланованого наукового результату дослідження і за змістом узгоджується із темою роботи. Мету дослідження слід сформулювати одним реченням. Доцільно застосовувати такі висловлювання: «Визначити...», «Виявити...», «З'ясувати...», «Довести...», «Розробити та апробувати...». Не слід писати «Вивчення...» і «Дослідження...», оскільки ці слова відповідають засобу досягнення мети, а не самій меті.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлені наступні **завдання**:

1. проаналізувати ....;
2. розкрити...;
3. визначити...;
4. розробити....

Завдання дослідження – це покроковий алгоритм досягнення мети, де відображено загальну послідовність просування дослідника до її виконання. Завдання мають відповідати меті дослідження, розкривати суть теми і знаходити своє тлумачення у висновках, що фіксують і узагальнюють результати їх виконання. Послідовність визначених завдань має бути такою, щоб кожне з них логічно впливало з попереднього. Завдання дослідження мають включати теоретичні і практичні аспекти роботи (теоретичний аналіз наукової літератури, емпіричне дослідження, розробка й апробація тренінгової програми, методичні рекомендації).

Їх опис формулюють через дієслово у вигляді стислих і конкретних тез: «Проаналізувати...», «Емпірично дослідити», «Виявити», «Визначити...», «Описати...», «Обґрунтувати...», «Довести...», «Досягти...», «З'ясувати...», «Охарактеризувати...», «Провести...», «Розкрити...», «Розробити й апробувати...».

Об'єкт дослідження – це певний процес, певне педагогічне явище, яке існує незалежно від суб'єкта пізнання і на яке спрямована увага дослідника або це той педагогічний простір, та область, в рамках якої і знаходиться (містить) те, що вивчатиметься.

Предмет дослідження – це те, на що спрямований процес пізнання дослідника в межах об'єкта, тобто його частина чи окремий аспект.

Методи дослідження. Перераховуються використані у кваліфікаційній роботі наукові методи дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні) та змістовно відзначається, що саме досліджувалося кожним методом.

Практичне значення отриманих результатів. Надаються відомості про практичне використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх практичного використання.

Апробація результатів дослідження. Зазначаються вихідні дані конференцій, наукових статей, тез конференцій, в яких було оприлюднено результати кваліфікаційної роботи.

Структура та обсяг роботи. Перераховуються усі структурні елементи кваліфікаційної роботи із зазначенням про обсяг, кількість розділів, рисунків, таблиць, списку використаних джерел, додатків.

Наприклад. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (67), 3 додатків. Робота містить 1 таблицю та 2 рисунки. Повний обсяг роботи – 97 сторінок, основна її частина становить 78 сторінок друкованого тексту.

Приклади оформлення заголовків, таблиць, рисунків

Зразок оформлення заголовків у тексті кваліфікаційної роботи

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Правова свідомість як складова частина правової культури

Зразок оформлення рисунку у тексті кваліфікаційної роботи

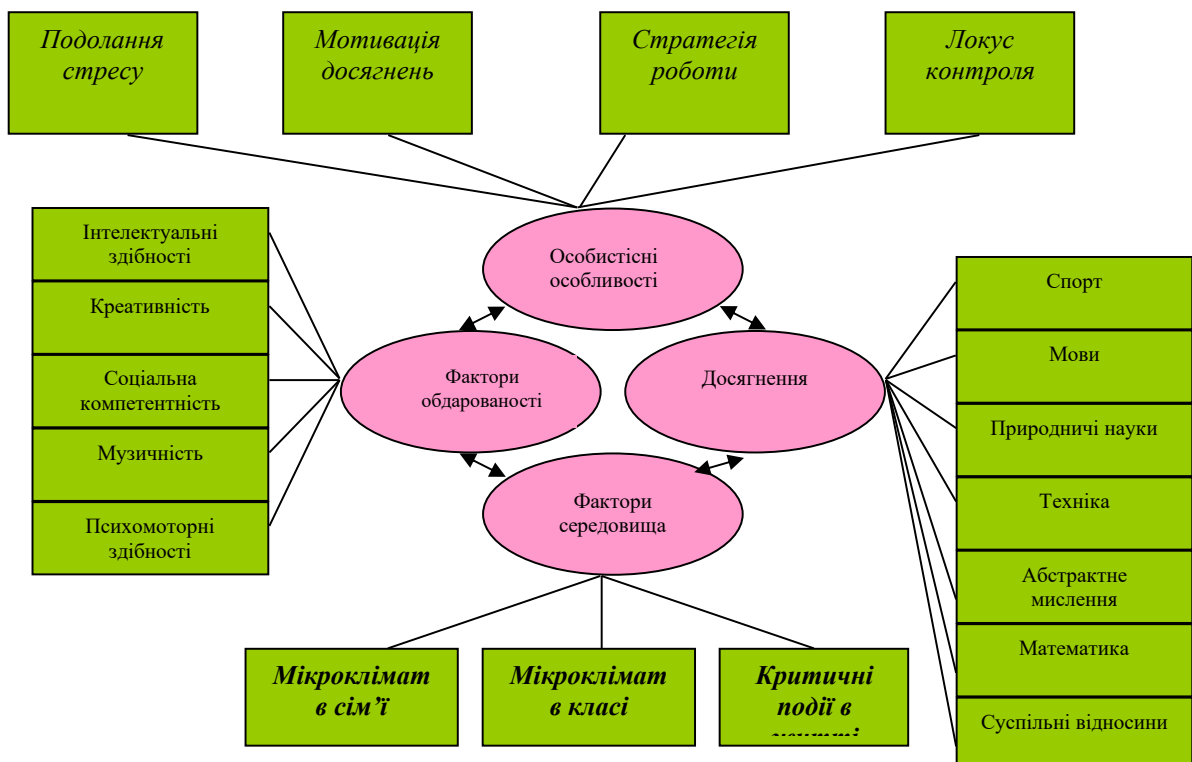
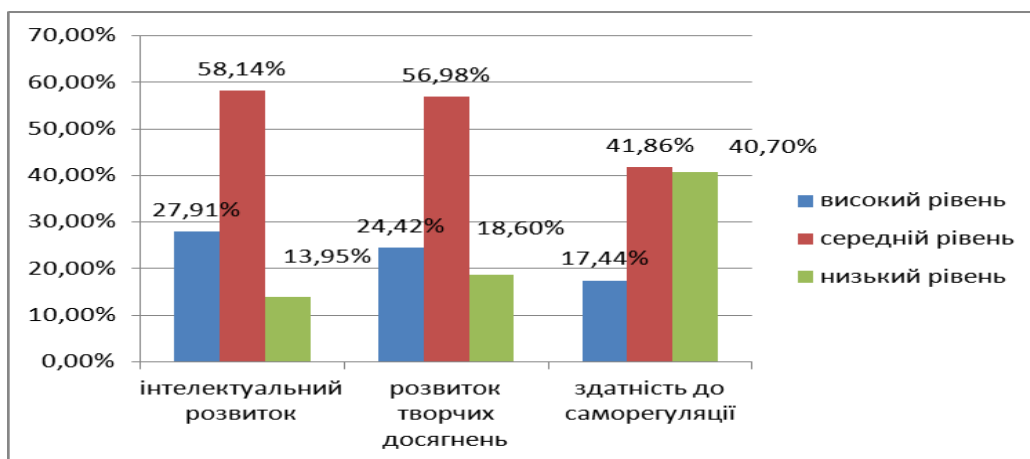

Рис. 1.4. Мюнхенська модель обдарованості (за К. Хеллером)

Рис. 2.5. Результати анкетування батьків щодо їх впливу на розвиток обдарованості своїх дітей

Зразок оформлення таблиці у тексті кваліфікаційної роботи

Таблиця 3.1

Методи мотивації правової свідомості

Емоційні	Пізнавальні	Вольові	Соціальні
1) заохочення; 2) осуд; 3) навчально-пізнавальні ігри; 4) створення яскравих наочно-образних уявлень;	1) опора на життєвий досвід; 2) врахування пізнавальних інтересів студентів; 3) створення проблемних ситуацій; 4) спонукання до пошуку альтернативних рішень;	1) пред'явлення навчальних вимог до вивчення матеріалу; 2) спільна розробка навчальних вимог (студенти і викладач);	1) заохочення бажання бути корисним Батьківщині; 2) створення і підтримання ситуації взаємодопомоги; 3) заохочення проявів емпатії (співпереживання);

**Приклади мовних кліше та мовних конструкцій для викладу змісту
кваліфікаційної роботи**

**Мовні кліше для викладу тексту в теоретичній частині
кваліфікаційної роботи**

1. Проблема є мало розробленою / недослідженою / заслуговує на особливу увагу...
2. Проблема заслуговує на особливу увагу...
3. Проблема не була об'єктом спеціального вивчення...
4. Уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання ...
Можна виокремити досить значну кількість педагогічних досліджень...
5. Аналіз проблеми свідчить про відсутність загальноприйнятого визначення поняття...
6. Аналіз наукових праць, присвячених проблемі... свідчить про багатогранність та складність цього феномену...
7. Дослідники дійшли висновку...
8. На сьогоднішній день багато дослідників...
9. У сучасному науковому знанні все більше утверджується поняття... Отже, на сьогодні досить поширеною є думка про те...
10. У зв'язку з цим цікавими є результати дослідження... У цілому, можна констатувати, що...
11. У концепції К. Махненко цей феномен розглядається як... На думку Л. Фішмана, під поняттям... розуміється...
12. Л. Мітіна, Г. Мітін поняття... визначають як... К. Ванерко тлумачить поняття... як...
13. У працях... висвітлюються проблеми...
14. Важливим також є дослідження А. Воронько щодо... Крім того, привертають увагу дослідження... Подібної точки зору дотримуються...

15. Серед українських дослідників цієї проблеми слід, насамперед, указати на праці О. Мірошніченко [34], Е. Скоробагатченко [16], А. Пилипенко-Пих [24], які розглядають...
16. Окрім того, як підкреслює В. Музичко [45], можна говорити про особливості...
17. У контексті проблеми нашого дослідження привертають увагу також праці... в яких визначено, що...
18. Вивчаючи досвід зарубіжних авторів [34; 54; 62 та ін.], які визначають... Водночас у більшості праць, на нашу думку, недостатня увага приділяється аналізу...
19. Отже, незважаючи на певні відмінності в термінах... принципів відмінностей у розумінні змісту та структури (поняття..., явища..., феномена... тощо) немає...

Мовні кліше для викладу змісту в емпіричній частині

кваліфікаційної роботи

1. Метою констатувального експерименту було...
2. Відповідно до структури (досліджуваного явища) було визначено методичну базу дослідження...
3. Отримані статистичні дані було проаналізовано...
4. Математичне опрацювання даних та графічна презентація здійснювалися за допомогою...
5. За допомогою опитувальника «...» можна визначити... Цей опитувальник дав змогу визначити...
6. Для дослідження... використовувався комплекс методик... На основі дослідження рівнів...
7. На першому етапі емпіричного дослідження ми поставили за мету... Аналіз результатів діагностики...
8. Як показав аналіз результатів дослідження,... У процесі дослідження було встановлено...

9. Як видно з табл. 2.1,...
- 10.3 даних, наведених у табл. 2.2, бачимо, що...
- 11.У табл. 2.3 висвітлюється певна тенденція, а саме:... У табл. 2.4 відображено, що...
- 12.Наступний крок у вивченні... передбачав аналіз результатів застосування методики...
- 13.У більшості досліджуваних має місце низький та середній рівень розвитку... Переважна кількість учасників експерименту...
- 14.Було проведено аналіз відповідей...
- 15.Отже, можна констатувати... Отримані дані свідчать про те, що...
- 16.Установлено, що приблизно половина досліджуваних... Лише незначна кількість досліджуваних...
- 17.Привертає увагу той факт, що майже половина досліджуваних... Подібні результати отримано...
- 18.Виявлено цікаву закономірність... Визначено особливості прояву... Проаналізовано статистичні дані... Встановлено такі статистичні результати...
- 19.З'ясовано, що має місце певна закономірність...
- 20.За результатами дослідження можна припустити, що...
- 21.Щодо окремих проявів досліджуваного явища було встановлено, що... Важливим моментом нашого дослідження стало визначення...
- 22.Результати дослідження дали змогу встановити... Наступним етапом дослідження стало вивчення...
- 23.Це підтверджується й даними, отриманими за опитувальником...
- 24.На наступному етапі констатувальної частини емпіричного дослідження було проаналізовано...
- 25.Водночас привертає увагу той факт... Так, зокрема, простежується...

26. Загалом, аналіз результатів дослідження дав можливість виявити... Отже, можна говорити про те, що...
27. Узагальнення результатів дослідження... дає можливість...

Мовні кліше для опису результатів математичної статистики

За результатами кластерного аналізу... За результатами кореляційного аналізу...

Виявлено середній прямий (слабкий обернений, сильний прямий) кореляційний зв'язок між ... та ...

За результатами дослідження виявлено статистично значущі відмінності... У цілому, не виявлено статистично значущих відмінностей...

За критерієм χ^2 також проаналізовано особливості...

Завдання кореляційного аналізу полягає в дослідженні зв'язків між ... Рівень статистичної значущості (достовірності) результатів... Частотний аналіз засвідчив...

Мовні конструкції, що виконують функцію зв'язку між реченнями в наукових текстах

У мовних конструкціях, які виконують функцію зв'язку між реченнями в наукових текстах використовують різні лексичні засоби для позначення:

- *причини та наслідку або умови та наслідку* – (і)тому, тому, що, оскільки, з чого виходить, звідки виходить, внаслідок, у результаті, на основі вищезначеного, на підставі вказаного вище, у зв'язку з цим, згідно з цим, у цьому випадку, за таких умов, у такому випадку, свідчить, вказує, говорить, відповідає, дає можливість, дозволяє, сприяє, має значення;
- *часового співвідношення та порядку викладення* – спочатку, насамперед, у першу чергу, першим (наступним, попереднім) кроком, одночасно, у той же час, поруч із цим, поряд із таким, попередньо, вище, раніше, ще раз, знову, потім, після цього, згодом, далі, пізніше, по-перше, по-друге і т.п., зараз, нині, у цей (на цей) час, до цього часу, у минулі роки, останнім часом, на закінчення, зрештою, нарешті;

- *зіставлення та протиставлення* – але, утім, проте, однак, зрештою, як ..., так і ...; так само, як і ...; не тільки, але і (й), порівняно з; навпаки, аналогічно, таким чином, також, з одного (з іншого) боку, у той час, як; якщо..., то ...; разом із тим;
- *доповнення або уточнення* – також і, до того ж, при цьому, разом з тим, окрім того, більше того, понад, особливо, а надто;
- *посилання на попередній або наступний* – тим більше, що, у тому разі, у випадку, тобто, а саме, як було сказано (показано, доведено, визначено, отримано, знайдено, встановлено), виходячи з міркувань, як підкреслювалося, як указувалося вище, згідно з цим, відповідно до цього, відповідним чином, у зв'язку з цим (з вищевикладеним, з вищезазначеним), цей, що розглядається, вищевказаний і т.п., такий, подібний, аналогічний, відповідний, такого типу (виду), схожий на ..., багато з них, деякі з них, наступний, деякий, надалі, подальший, більшість, більша частина;
- *узагальнення, висновку* – звідси (з цього) витікає, звідси (з цього) виходить, звідси стає зрозумілим, звідси (з цього) очевидно, це дозволяє зробити висновок, це дозволяє дійти висновку, це зводиться до такого, на закінчення, і нарешті;
- *ілюстрації*: – наприклад, для прикладу, прикладом може слугувати (бути), такий же (наприклад), у випадку, для випадку, про те може свідчити; що очевидно;
- *введення нової інформації* – розглянемо такі випадки, зупинимось детально на ..., основні переваги цього методу полягають ..., деякі додаткові зауваження ..., декілька слів щодо перспектив дослідження ..., наведемо декілька прикладів.

**Оформлення використаних джерел, правила цитування, посилання за
ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»**

*Приклади оформлення використаних джерел за ДСТУ 8302:2015
«Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»*

Характеристи ка джерела	Приклад оформлення
КНИГИ	
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автори	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автори	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с.
	Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Фауна України. В 40 т. Т. 36. Інфузорії. Вып. 1. Сукторії (Ciliophora, Suctorea) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга : учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с.
	Брігхем С. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ.

	В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ	
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференції	<p>Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108.</p> <p>Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. Кооперативні читання: 2013 рік : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.</p>
Статті з періодичних видань	<p>Косенко В. В., Персіянова О. Ю., Малєєва О. В. Методи управління розподілом трафіку в інфокомунікаційних мережах систем критичної інфраструктури. Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. 2017. № 2 (2). С. 48–55.</p> <p>Кадыкова И. Н., Ларина, С. А., Чумаченко, И. В. Информационная технология стратегического управления проектно-ориентированной организацией. Вісник НТУ "ХП" : Серія : Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. 2017. № 3 (1225). С. 9–15.</p> <p>Косенко Н. В. Система поддержки принятия решений по управлению трудовыми ресурсами проекта. Системи обробки інформації. 2013. Вип. 1 (108). С. 251–255.</p>
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11. 2017).
Законодавчі документи	<p>Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017).</p> <p>Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного</p>

	<p>сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).</p>
Періодичні видання	<p>Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017).</p> <p>Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician). 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017).</p> <p>Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. Journal of Popular Culture. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>
Сторінки з веб-сайтів	<p>Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).</p>
ІНШІ ДОКУМЕНТИ	
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	<p>Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.</p> <p>Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. Урядовий кур'єр. 2017. 9 листоп.</p> <p>Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. Все про бухгалтерський облік. 2015. № 51. С. 21–42.</p> <p>Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. Вища школа. 2017. № 7. С. 106–107.</p>

Стандарти	<p>ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).</p> <p>СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України).</p>
Патенти	Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК А01D 41/02, А01D 41/04, А01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5.
Авторські свідоцтва	А. с. 1417832 ССРСР, МКИ А 01 F 15/00. Стенка рулонного пресс-подборщика / В. Б. Ковалев, В. Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.
Дисертації, автореферати дисертацій	<p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с.</p> <p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.</p>

Правила цитування та посилання на літературні джерела за ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Цитати подаються державною мовою та обов'язково супроводжують посиланням на джерело, указують номер у квадратних дужках, за яким це джерело зазначено в переліку бібліографічного опису, сам текст цитати починають і закінчують лапками, наприклад: «Текст цитати» [23].

Дослівне цитування думок автора береться в лапки, у квадратних дужках указується порядковий номер використаного джерела за списком літератури та конкретної сторінки (чи номери сторінок) з якої взята цитата, наприклад: [6, с. 32].

Парафраз (непряме цитування): переказ думок інших авторів своїми словами не передбачає виділення тексту лапками, але потребує обов'язкового відповідного посилання на джерело.

Цитата всередині рядка (розміром до трьох рядків тексту) починається і закінчується лапками і наводиться зі збереженням граматичної форми, зі збереженням особливостей авторського написання і обов'язковим посиланням у квадратних дужках на номер використаного джерела із списку літератури.

Текст цитати з трьох і більше рядків тексту (блокова цитата) лапками не виділяється, але також супроводжується бібліографічним посиланням на джерело.

Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: «Наведено за:», «Цит. за:» («Цитовано за») і зазначають джерело, з якого запозичений текст.

При неповному цитуванні автора допускається пропуск слів, що позначається трьома крапками, наприклад: «... текст» [12]. Але при цьому слід не допускати перекручування його думок.

Посилання на декілька джерел інформації, наведених у переліку джерел посилання, рекомендовано подавати так: «... у працях [23–26]» або [6; 12; 21; 24].

Зразок відгуку на кваліфікаційну роботу**ВІДГУК НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Здобувача вищої освіти __ Шифр групи ____ Тема роботи _____

Дата отримання «_____» _____ 20__ р.

Науковий керівник

(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

1. Актуальність обраної теми _____

2. Досягнення мети та якість вирішення завдань роботи _____

3. Оцінка наукового рівня змісту роботи _____

4. Можливість застосування результатів дослідження _____

5. Рекомендації щодо удосконалення роботи _____

6. Загальна оцінка _____
«_____» _____ 202_ р._____
(підпис наукового керівника)

Зразок рецензії на кваліфікаційну роботу

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Здобувача вищої освіти _____

Шифр групи _____

Тема роботи _____

Дата отримання «_____» _____ 20__ р.

Рецензент _____

(вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

1. Обґрунтування актуальності обраної теми _____
_____
_____
2. Відповідність методології проблемі дослідження _____
_____
_____
3. Науково-теоретичний рівень роботи _____
_____
_____
4. Якість і доцільність обраної методики стосовно основних етапів роботи _____
_____
_____
5. Практична спрямованість роботи та можливість використання результатів дослідження _____
_____
_____
6. Досягнення мети і якість виконання завдань роботи _____
_____
_____
7. Зауваження та рекомендації щодо удосконалення роботи _____
_____
_____
8. Загальна оцінка _____

«_____» _____ 202__ р.

_____
(підпис рецензента)_____
(підтвердження підпису рецензента)

ДОДАТОК П

Програми перевірки тексту на унікальність

1. **UNICHECK** <https://unicheck.com/uk-ua> — онлайн-інструмент для швидкої перевірки академічних робіт та будь-яких інших текстів на плагіат. Виконує швидку перевірку по інтернет, а також по базах наукових робіт університетів чи репозитаріїв. Unichек знаходить текстові збіги та розпізнає маніпуляції з текстом за лічені хвилини. Програма автоматично генерує онлайн звіт.

2. **STRIKEPLAGIARISM** StrikePlagiarism.com — антиплагіатна інтернет-система, яка автоматично перевіряє оригінальність тексту. У системи простий і зручний для користування інтерфейс. Документи можна завантажувати в форматах DOC, ODT, TXT, PDF, відсутні обмеження на обсяг документу. Текст порівнюється з ресурсами інтернет та базою даних системи.